

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

(Ιανουάριος 2010)

1. Ταυτότητα της έρευνας

Η επιστημονική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του θεσμού της ενισχυτικής διδασκαλίας στο δημοτικό σχολείο αποτελεί σημαντική παράμετρο των στρατηγικών πρόληψης της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαριθμισμού. Ωστόσο, η κύρια ανατροφοδότηση που έχει το ΥΠΠ για το συγκεκριμένο θεσμό είναι η αξιολόγηση που γίνεται κάθε χρόνο για την αξιοποίηση του χρόνου της ενισχυτικής διδασκαλίας από τους διευθυντές των σχολείων και τους οικείους επιθεωρητές (ΥΠΠ, Αρ. Φακ. 7.1.19.1/11, Σημείωμα: Αξιολόγηση του χρόνου της ενισχυτικής διδασκαλίας).

2. Μεθοδολογία

Κύριοι στόχοι της παρούσας έρευνας ήταν (α) να διερευνηθεί η οργάνωση και ο τρόπος εφαρμογής του θεσμού, (β) να διερευνηθούν οι απόψεις και οι αντιλήψεις των εμπλεκόμενων έναντι του θεσμού και της λειτουργίας του, (γ) να διερευνηθεί ο βαθμός επίτευξης των στόχων του προγράμματος μέσα από τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών που δέχτηκαν ενισχυτική διδασκαλία, (δ) να εξεταστεί η επίδραση του τρόπου εφαρμογής της ενισχυτικής διδασκαλίας στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών, (ε) να εξεταστεί η επίδραση των χαρακτηριστικών των μαθητών στα μαθησιακά αποτελέσματα και στην εφαρμογή του θεσμού και (στ) να προταθούν εισηγήσεις για βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της εφαρμογής του θεσμού.

Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός της έρευνας περιλάμβανε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση έγινε αρχικά μελέτη του υλικού που υπάρχει στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού για το θεσμό της ενισχυτικής διδασκαλίας σε αναλφάβητους και αλλόγλωσσους μαθητές και διενεργήθηκαν συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων και επιθεωρητές. Τα στοιχεία από τη μελέτη των εγγράφων αλλά και των συνεντεύξεων, αποτέλεσαν τη βάση για την κατασκευή δύο ερωτηματολογίων που χρησιμοποιήθηκαν για την ποσοτική μέτρηση, ένα για όλους τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι παρέχουν ενισχυτική διδασκαλία σε αναλφάβητους μαθητές και ένα για όλους τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι παρέχουν ενισχυτική διδασκαλία σε αλλόγλωσσους

μαθητές. Η χορήγηση των ερωτηματολογίων έγινε ηλεκτρονικά μέσω ιστοσελίδας που δημιουργήθηκε ειδικά για τη συγκεκριμένη έρευνα στον ιστοχώρο του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ). Στη δεύτερη φάση εξετάστηκαν τα μαθησιακά αποτελέσματα όλων των μαθητών που έλαβαν ενισχυτική διδασκαλία με βάση την επίδοσή τους στα διαγνωστικά δοκίμια αλφαριθμητισμού στα Ελληνικά και στα Μαθηματικά που χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας του Αλφαριθμητισμού τη σχολική χρονιά 2008-09 για τον εντοπισμό των μαθητών που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο να παραμείνουν λειτουργικά αναλφάβητοι. Παράλληλα, για να εξεταστεί η διαφοροποίηση της αποτελεσματικότητας της ενισχυτικής διδασκαλίας ως προς τον τρόπο εφαρμογής της και ως προς τα χαρακτηριστικά των μαθητών, συλλέχθηκαν δεδομένα για συγκεκριμένες παραμέτρους της εφαρμογής της ενισχυτικής διδασκαλίας και για τα χαρακτηριστικά των μαθητών, μέσω ειδικής πλατφόρμας του ΚΕΕΑ στο διαδίκτυο. Τα στοιχεία αυτά αφορούσαν όλους τους μαθητές που φοιτούσαν στην Στ΄ τάξη του δημοτικού σχολείου τη σχολική χρονιά 2008-2009 και συμπληρώθηκαν από τα σχολεία ηλεκτρονικά.

3. Αποτελέσματα

Για το θεσμό της ενισχυτικής διδασκαλίας σε αναλφάβητους μαθητές, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η ενισχυτική διδασκαλία εφαρμόζεται από τους ίδιους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο κάνοντας ιδιαίτερες και φιλότιμες προσπάθειες για την επιτυχή εφαρμογή του θεσμού. Ωστόσο, αναγνωρίζουν ότι υπάρχουν σοβαρές αδυναμίες και ελλείψεις που αφορούν όλες τις διαστάσεις της εφαρμογής του θεσμού: οργάνωση από το ΥΠΠ, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, οργάνωση θεσμού στη σχολική μονάδα, ρόλος εμπλεκομένων (εκπαιδευτικών, διευθυντών, επιθεωρητών, γονέων), αξιολογήσεις αναλφάβητων μαθητών, ένταξη αναλφάβητων παιδιών στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας, κατανομή ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας, υποδομή σχολείων.

Αυτές οι αδυναμίες στην εφαρμογή του θεσμού φάνηκαν να αντανακλώνται στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών. Τα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος δεν ήταν τα αναμενόμενα, αφού 40% των μαθητών της Στ΄ τάξης, που δέχτηκαν σε κάποια φάση της φοίτησής τους στο δημοτικό σχολείο ενισχυτική διδασκαλία, εξακολουθούσαν να βρίσκονται εντός ζώνης κινδύνου στα Ελληνικά (214 μαθητές), 30% στα Μαθηματικά (159 μαθητές) και 20% και στα Ελληνικά και στα Μαθηματικά (106 μαθητές). Αξιοσημείωτο είναι το εύρημα ότι τα

τρία τέταρτα των μαθητών (652 μαθητές) που τοποθετήθηκαν εντός ζώνης κινδύνου στα Ελληνικά ή στα Μαθηματικά δεν έλαβαν ποτέ ενίσχυση για αναλφάβητους στο δημοτικό σχολείο. Περισσότερα χρόνια και περισσότερος διδακτικός χρόνος ενισχυτικής διδασκαλίας εβδομαδιαίως δε διαπιστώθηκε να έχουν θετική συμβολή στα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών. Η μορφή της ενίσχυσης, αν δηλαδή η ενίσχυση που δέχονταν τα παιδιά ήταν ατομική ή ομαδική και ο αριθμός των ατόμων στις ομάδες ενίσχυσης δε φάνηκαν να επηρεάζουν τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών. Η ανάθεση της ενισχυτικής διδασκαλίας στο δάσκαλο του τμήματος των μαθητών φάνηκε να έχει θετική επίδραση στην αντιμετώπιση των αδυναμιών των μαθητών στα Ελληνικά. Τα αγόρια, τα παιδιά με μορφωτικό επίπεδο πατέρα χαμηλότερο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και τα παιδιά με χαμηλή σχολική επίδοση (βαθμολογία Δ ή Ε) παρουσιάζουν αυξημένη πιθανότητα να παραμείνουν λειτουργικά αναλφάβητοι, παρά το ότι δέχονται ενισχυτική διδασκαλία. Με βάση τα πιο πάνω ευρήματα επισημαίνεται ότι χρειάζεται να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στη βελτίωση της ποιότητας, της καταλληλότητας και της οργάνωσης της ενισχυτικής διδασκαλίας για αναλφάβητους παρά στην αύξηση της ποσότητας της, δηλαδή του διδακτικού χρόνου που αφιερώνεται σε αυτή.

Για το θεσμό της ενισχυτικής διδασκαλίας σε αλλόγλωσσους μαθητές, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η φιλοσοφία και ο προτεινόμενος τρόπος υλοποίησης του καινούριου μοντέλου οργάνωσης της ενισχυτικής διδασκαλίας με την εφαρμογή των τμημάτων ταχύρρυθμης εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας δεν έγιναν σε μεγάλο βαθμό κατανοητά από τους διευθυντές ή τους εκπαιδευτικούς. Τίθεται επομένως το θέμα της αναδόμησης του αρχικού σχεδιασμού για το καινούριο μοντέλο οργάνωσης της ενισχυτικής διδασκαλίας για αλλόγλωσσους μαθητές.

Τα αποτελέσματα για την εφαρμογή του θεσμού της ενισχυτικής διδασκαλίας για αλλόγλωσσους μαθητές συνάδουν με τα αποτελέσματα της ενισχυτικής διδασκαλίας για αναλφάβητους μαθητές. Συγκεκριμένα, φάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η ενισχυτική διδασκαλία λειτουργεί σε ικανοποιητικά επίπεδα αφού γίνονται ουσιαστικές προσπάθειες από τους ίδιους για να πετύχει ο θεσμός. Όμως, διαπιστώνουν ότι υπάρχουν πολλές ανάγκες και πολλά περιθώρια βελτίωσης του θεσμού και καλείται το ΥΠΠ να παρέμβει μέσα από τη λήψη κατάλληλων και αποτελεσματικών μέτρων. Τα πιο σημαντικά ζητήματα που τέθηκαν ήταν: τα κριτήρια για την ένταξη των αλλόγλωσσων παιδιών στο πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας, η αύξηση και η καλύτερη αξιοποίηση του παρεχόμενου χρόνου για ενισχυτική διδασκαλία σε αλλόγλωσσους μαθητές, ο ρόλος των εμπλεκόμενων (εκπαιδευτικών, διευθυντών, επιθεωρητών, γονέων) στην καλύτερη οργάνωση και λειτουργία του θεσμού, η αξιολόγηση των

αλλόγλωσσων μαθητών, οι ανάγκες για αναλυτικό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, για διδακτικό υλικό και επιμόρφωση.

Από την εξέταση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, διαπιστώθηκε ότι περίπου 31% των αλλόγλωσσων μαθητών της Στ΄ τάξης (117 μαθητές) που έλαβαν ενισχυτική διδασκαλία παρουσιάζουν αυξημένο ρίσκο να παραμείνουν λειτουργικά αναλφάβητοι. Πέραν του ενός τρίτου των αλλόγλωσσων μαθητών που αντιμετωπίζουν αυξημένη πιθανότητα να παραμείνουν γλωσσικά αναλφάβητοι, δεν εντάχθηκαν ποτέ στο πρόγραμμα της ενισχυτικής διδασκαλίας για αλλόγλωσσα παιδιά στο δημοτικό σχολείο. Οι περίοδοι ενισχυτικής διδασκαλίας που δέχονταν οι μαθητές ανά βδομάδα δε φάνηκε να διαφοροποιούν σημαντικά την πιθανότητα των μαθητών να είναι λειτουργικά αναλφάβητοι. Τέλος, τα αγόρια, τα παιδιά με χαμηλή σχολική επίδοση στην προηγούμενη τάξη (Δ ή Ε), τα παιδιά που διαμένουν στην Κύπρο και φοιτούν σε δημοτικό σχολείο για μικρό χρονικό διάστημα φάνηκε να μην επωφελούνται μαθησιακά από την ενισχυτική διδασκαλία στον αναμενόμενο βαθμό.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας τόσο για την ενισχυτική διδασκαλία για αναλφάβητους όσο και για την ενισχυτική διδασκαλία για αλλόγλωσσους, τίθεται έντονη η ανάγκη για καλύτερη παρακολούθηση της εφαρμογής του θεσμού από το ΥΠΠ μέσα από τη λήψη αποφάσεων και αποτελεσματικών μέτρων σε θέματα αλλόγλωσσων μαθητών, επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και περιεχομένου, διάγνωσης και αξιολόγησης των μαθητών με μαθησιακά προβλήματα και των οργάνωσης και εφαρμογής της ενισχυτικής διδασκαλίας.

4. Ερευνητική ομάδα

Σοφία Βλάμη, vlami.s@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Θέκλα Αφαντίτη Λαμπριανού, lambrianou-afantiti.th@cyearn.pi.ac.cy

Δρ Κωνσταντίνος Λουκαΐδης